

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Elevhälsan i Botkyrka

Strategi
Program
Plan
Policy
Riktlinjer
Regler

Diarienummer: UF/2019:22

Dokumentet är beslutat av: Utbildningsnämnden

Dokumentet beslutades den: 5 februari 2019

Dokumentet gäller för: Botkyrka kommuns grundskolor och gymnasieskolor

Dokumentet gäller till den: Tillsvidare

BOTKYRKA
KOMMUN

Dokumentet ersätter:

Dokumentansvarig är: Utbildningsnämnden

För revidering av dokumentet ansvarar: Utbildningsförvaltningen

För uppföljning av dokumentet ansvarar: Utbildningsförvaltningen

Relaterade dokument:

Innehåll

Inledning	4
Syfte	4
Främjande och förebyggande elevhälsoarbete	4
Elevhälsoteam	5
Elevhälsoplan	6
Elevhälsa för nyanlända elever	6
Elevhälsans specialpedagogiska insatser	7
Elevhälsans medicinska insatser	7
Elevhälsans psykosociala insatser	8
Elevhälsans psykologiska insatser	9
Systematiskt kvalitetsarbete	9
Stöd i elevhälsoarbetet	10

Inledning

Forskning visar att det finns ett ömsesidigt samband mellan hälsa och skolprestationer. Elever med god hälsa har bättre förutsättningar att lära. Samtidigt visar forskningen att skolprestationer har stor betydelse för elevers psykosociala hälsa.¹ Botkyrka har ett omfattande kompensatoriskt uppdrag och elevhälsan är en viktig faktor i detta. Elevhälsan ska bidra till att skapa miljöer som främjar lärande, utveckling och hälsa.

Den psykiska hälsan hos Botkyrkas unga har försämrats de senaste åren. Tydliga skillnader finns mellan könen och den psykiska hälsan har försämrats mest bland flickor i gymnasieskolan.² Forskning visar att pressen att prestera i skolan är det som stressar unga mest.³ Botkyrka kommuns elevhälsa har därför en viktig funktion att fylla.

Syfte

Syftet med Riktlinjer för elevhälsan i Botkyrka är att säkerställa att elever får tillgång till en likvärdig elevhälsa av god kvalitet i Botkyrkas kommunala grundskolor, grundsärskolor, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor. Riktlinjerna ska främja alla elevers utveckling och lärande samt fungera som ett stöd för skolornas elevhälsoarbete.

Styrdokumentet ska stödja utbildningsförvaltningens vision: Botkyrkas barn och elever skapar världen, bygger kunskap och mening, utmanar och öppnar gränser, visar solidaritet och tilltro till andra. Elevhälsoarbetet bidrar till detta genom att jämna ut livschanser och stödja varje elev i att uppnå sin fulla potential.

Främjande och förebyggande elevhälsoarbete

Utgångspunkten för elevhälsan i Botkyrka ska vara hälsofrämjande och förebyggande arbete. Det innebär att skapa goda förutsättningar för elevers möjligheter till lärande och utveckling på individ-, grupp- och organisationsnivå.

Elevhälsans insatser bidrar till att belysa företeelser och strukturer som främjar elevernas utveckling mot utbildningens mål, eller omvänt sådant som kan utgöra hälsorisker eller hinder för måluppfyllelse. De generella hälsofrämjande insatserna kan handla om kost, motion/rörelse, sömn, skolnärvaro, sociala sammanhang och meningsfulla aktiviteter.

¹ Socialstyrelsen 2016, Vägledning för elevhälsa

² Ungdomsenkäten Botkyrka 2018

³ Stuck on repeat: Adolescent stress and the role of repetitive negative thinking and cognitive avoidance

Målet med förebyggande insatser är att minska riskfaktorerna och deras inflytande samt att stärka skyddsfaktorerna. Insatserna baseras på den lokala enhetens behov och planeras gemensamt i elevhälsoteamet. Riskfaktorer är bland annat stress, hedersrelaterad problematik samt skolfrånvaro.

Rektor har ansvaret för elevhälsoarbetet och EHT ska vara ett stöd för rektor i frågor som rör skolutveckling.

Elevhälsan har en viktig roll i att handleda och utbilda arbetslag för att öka deras förmåga att reflektera och agera kring elevgrupper, enskilda elever och läroprocesser.

Elevhälsoteam

Elevhälsans praktik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Samtliga skolor ska ha tillgång till följande kompetenser i elevhälsoteamet (EHT):

- skolledare
- skolläkare
- skolsköterska
- skolpsykolog
- skolkurator
- specialpedagog

På de skolor där det är möjligt bör även studie- och yrkesvägledare ingå. Rektor kan besluta att ytterligare funktioner ska ingå i EHT.

Den personal som finns för elevhälsans insatser ska ha adekvat utbildning som svarar mot elevernas behov av insatser. EHT arbetar framför allt främjande samt förebygger och uppmärksammar behov i syfte att möjliggöra för alla elever att nå utbildningens mål. De olika professionerna samarbetar för att främja elevernas utveckling, lärande och hälsa.

Vid EHT-möten anmäls och aktualiseras organisationsfrågor och nya elevärenden. Teamet diskuterar, analyserar och granskar åtgärder samt ger förslag på extra anpassningar och särskilt stöd. EHT verkar för att undanröja hinder för elevers utveckling och lärande, till exempel elevens svårigheter, elevers föreställningar om sina egna förutsättningar, gruppdynamik, skolmiljö och samarbete mellan hem och skola. Organisationsfrågor kan vid behov behandlas vid särskilda möten för hela elevhälsan, fokus bör framför allt vara hälsofrämjande och förebyggande arbete.

Rektor är den som utifrån skollagen beslutar om vilka åtgärder som ska vidtas. Beslut fattade av rektor ska dokumenteras. Rektorn följer tillsammans med elevhälsoteamet upp beslutade åtgärder.

Inom ramen för Kraftsamling har varje EHT kontaktpersoner från socialförvaltningen knutna till sig. Kontaktpersonerna besöker respektive skolas EHT regelbundet, minst två gånger per termin. Innehållet vid träffarna styrs av skolans behov och syftet är förebyggande arbete.

Elevhälsoplan

På varje skolenhet ska det finnas en lokal elevhälsoplan där skolan beskriver sitt elevhälsoarbete. Elevhälsoplanen är en del av skolans systematiska kvalitetsarbete och ska bifogas arbetsplanen i Stratsys. Planen ska revideras och följas upp årligen och innehållet kan variera mellan olika enheter eftersom planen baseras på lokala förutsättningar och behov.

Obligatoriska områden som ska finnas i planen är:

- Beskrivning av elevhälsoteamet (befattning, namn, tjänstgöringsgrad)
- Strategier för det stödande och förebyggande elevhälsoarbetet (årets fokus för elevhälsoarbetet)
- Årshjul för elevhälsoarbetet (hälsoenkät, värdegrundsarbete, plan mot diskriminering och kränkande behandling mm)
- Arbetsgång i elevärenden
- Tillgänglighet till de olika funktionerna i EHT

Utöver dessa rubriker kan skolan lägga till ytterligare områden i sin elevhälsoplan. Mall för hur elevhälsoplanen ska se ut finns i årshjulet i Stratsys. Rektorn ansvarar för att upprätta och följa upp elevhälsoplanen.

Elevhälsa för nyanlända elever

Nyanlända elever ska skrivas in på Språkcentrum där de har ett hälsobesök hos sjuksköterska. Vid besöket görs bedömning av om eleven behöver hänvisas vidare till primärvården eller annan profession för utredning. Skolläkare ska utifrån hälsobesöket göra en vaccinationsbedömning och ordinera vaccinationer vid behov.

Övriga elevhälsoinsatser som till exempel samtal med skolkurator ska ske på mottagande skola. Det kan även röra sig om sådana insatser som screening för posttraumatisk stress (PTSD), språkstörning eller intellektuell funktionsnedsättning.

Utöver de medicinska insatserna ska Språkcentrum göra en kartläggning av elevens kunskaper. För elever i grundskolan används Skolverkets material för kartläggning steg 1. För elever i gymnasieskolan används motsvarande material som är anpassat för Botkyrka kommun. Vidare kartläggning sker på mottagande skola.

Elevhälsans specialpedagogiska insatser

Specialpedagog bidrar med specialpedagogisk kompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete. I arbetsuppgifterna för elevhälsans specialpedagogiska insatser ingår att:

- bidra med specialpedagogisk kompetens när det gäller inläring och inlärningsstrategier
- kartlägga hinder i skolmiljön och undervisningen samt elevers behov av extra anpassningar och särskilt stöd
- genomföra/vara ett stöd i pedagogiska utredningar samt i samarbete med lärare, berörd elev samt vårdnadshavare utforma förslag till åtgärdsprogram
- bidra med kunskap och information om olika funktionsnedsättningar och dess betydelse för lärandet
- ge handledning och konsultation till pedagogisk personal, elever, vårdnadshavare och andra berörda
- bidra med kunskap kring alternativa verktyg och hjälpmedel samt samhällets stödsystem för elever i behov av stöd
- verka för ökad inkludering

Elevhälsans medicinska insatser

Skolsköterska och skolläkare bidrar med medicinsk kompetens och omvårdnadskompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete genom att:

- vid regelbundna hälsobesök tidigt identifiera problem eller symtom hos elever som kan innebära att de är i behov av extra anpassningar, särskilt stöd eller andra insatser
- utreda och bedöma den fysiska och psykiska hälsan för enskilda elever, bland annat som underlag inför beslut om särskilt stöd och vid upprättande av åtgärdsprogram samt inför elevers mottagande i grund- och gymnasiesärskola
- i samverkan med elever, vårdnadshavare och skolans övriga personal arbeta för att ge eleverna kunskap om hälsosamma levnadsvanor och faktorer som bidrar till hälsa
- bevaka vaccinationstäckning och fullfölja vaccinationer enligt det nationella barnvaccinationsprogrammet
- bidra med medicinsk kunskap inför arbetsmoment som är förlagda ute i verksamheter och vid yrkesvägledning
- erbjuda öppen mottagning där elever bland annat har tillgång till enklare sjukvårdsinsatser och möjlighet till samtal
- remittera elever till andra vårdinstanser, till exempel specialistvård

Hälso- och sjukvården inom elevhälsan omfattar de individuella hälsofrämjande och förebyggande insatserna som exempelvis sker inom ramen för hälsobesök.

Inför hälsobesök i årskurs 4 och 7 i grundskolan samt årskurs 1 i gymnasieskolan genomförs en digital hälsoenkät.

Utbildningsnämnden har alltid det yttersta ansvaret för att eleverna får den hälso- och sjukvård som behövs inom elevhälsans uppdrag. Nämnden ska utse en verksamhetschef enligt kraven i hälso- och sjukvårdslagen. Verksamhetschefen för elevhälsans medicinska del har det samlade ledningsansvaret och är den person som såväl tillsynsmyndigheter som elever, föräldrar och vårdnadshavare samt skolpersonal ska kunna vända sig till med frågor som rör elevhälsans hälso- och sjukvård.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har tillsynsansvar över elevhälsans hälso- och sjukvård samt dess personal. I enlighet med bestämmelserna i patientsäkerhetslagen (2010:659) ska skolsköterskor och skolläkare rapportera risker för vårdskador samt händelser som har medfört eller hade kunnat medföra en vårdskada till verksamhetschefen för elevhälsans medicinska del. Verksamhetschefen utreder inrapporterade händelser och anmäler till IVO (lex Maria-anmälan) sådant som har eller hade kunnat medföra allvarlig vårdskada.

Botkyrka kommuns ledningssystem för elevhälsans medicinska insatser reglerar bland annat ansvarsfördelning, rutiner och processer.

Verksamhetschefen för elevhälsans medicinska del sammanställer årligen i enlighet med patientsäkerhetslagen en patientsäkerhetsberättelse. Denna beskriver hur patientsäkerhetsarbetet har bedrivits under föregående kalenderår, vilka åtgärder som har vidtagits för att öka patientsäkerheten och vilka resultat som har uppnåtts. Patientsäkerhetsberättelsen ska vara färdig senast den 1 mars varje år.

Elevhälsans psykosociala insatser

Elevhälsans psykosociala arbete omfattar skolkuratorer som arbetar enligt det övergripande uppdrag för skolans verksamhet som finns angivet i skolans styrdokument. Skolkurator bidrar med psykosocial kompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete. Skolkuratoren ska utreda och bedöma den sociala och psykosociala situationen för enskilda elever, bland annat som underlag för extra anpassningar, beslut om särskilt stöd och upprättande av åtgärdsprogram samt inför elevers mottagande i grund- och gymnasiesärskola.

I skolkuratorns arbetsuppgifter ingår att:

- genomföra enskilda samtal, såsom stöd-, motivations- och krissamtal.
- ge handledning/konsultation till skolans personal kring individer, grupper och organisation
- bidra med kunskap om risk- och skyddsfaktorer för elevers hälsa, sociala situation, lärande och utveckling
- bidra med kunskaper om samhällets stödsystem
- delta i arbetet med skolans struktur och organisation när det gäller värdegrund och likabehandling
- ta tillvara kunskap om elevernas generella psykosociala hälsa och sociala situation i elevhälsans övriga arbete

Elevhälsans psykologiska insatser

Elevhälsans psykologiska arbete omfattar skolpsykologer som bidrar med psykologisk kompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete.

I skolpsykologens arbetsuppgifter ingår att:

- arbeta både främjande och förebyggande utifrån ett individ-, grupp- och organisationspsykologiskt perspektiv
- ge handledning/konsultation till skolans personal kring individer, grupper och organisation
- bidra med kunskap kring skydds- och riskfaktorer för elevers hälsa, lärande och utveckling ur ett psykologisk, individ-, grupp- och organisationsperspektiv
- bedöma den psykologiska situationen för enskilda elever som underlag inför beslut om särskilt stöd, vid upprättande av åtgärdsprogram samt vid ställningstagande gällande behov av fördjupad utredning
- genomföra bedömningar av elever, bidra med psykologisk kunskap om elevers förutsättningar för lärande och behov av extra anpassningar och särskilt stöd (underlag för skol- och elevutredning)
- genomföra utredning av intellektuell funktionsnedsättning samt om nödvändigt ge underlag till vården för utredning av annan neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (ADHD och/eller AST)

Systematiskt kvalitetsarbete

Systematiskt kvalitetsarbete innebär att det ska finnas en organisatorisk struktur, ett uttalat och tydligt ansvar, dokumenterade rutiner, identifierade processer samt metoder för uppföljning och utvärdering. Kvalitetssäkring av elevhälsan ska inte vara ett separat system utan vara integrerat i det kvalitetsarbete som skolan bedriver. Att kontinuerligt och systematiskt följa upp elevhälsans arbete är ett led i att ständigt utveckla skolverksamheten. För elevhälsan innebär det att följa upp och utvärdera hur dess arbetsinsatser skapar förutsättningar för eleverna att uppfylla både skolans kunskaps- och värdegrundsmål.

Rektorn är ytterst ansvarig för skolans systematiska kvalitetsarbete. Alla medarbetare ska aktivt medverka i kvalitetsarbetet och har därmed eget ansvar för att delta i arbetet med uppföljning av mål och resultat.

Resultaten av elevhälsoenkäterna ska delges EHT på respektive skola och utgöra ett av underlagen för elevhälsoplanen. Resultaten utgör även underlag för det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå.

Elevhälsoplanen ska uppdateras årligen och bifogas arbetsplanen i Stratsys. Varje enhet ska i april varje år genomföra en självskattning rörande elevhälsan. Självskattningen bifogas skolans kvalitetsrapport. Resultaten av självskattningen tillsammans med resultaten av elevhälsoenkäten utgör några av underlagen till elevhälsoplanen.

Stöd i elevhälsoarbetet

Verksamhetsstöd grundskola finns till för att stödja och handleda grundskolans rektorer och elevhälsoteam i bland annat specialpedagogiska och psykosociala frågor.

Verksamhetschef för elevhälsans medicinska insatser ger stöd i frågor som rör den medicinska delen av elevhälsan. Verksamhetschefen tar emot anmälningar som rör vårdskada eller risk för vårdskada.

Socialstyrelsen och Skolverket har tagit fram ett stödmaterial, Vägledning för elevhälsan. Vägledningen är avsedd att vara ett kunskapsstöd och beslutsunderlag för personal och ledning. <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-11-4>

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) erbjuder specialpedagogiskt stöd i form av rådgivning, specialpedagogisk utredning, information och kompetensutveckling till förskolor och skolverksamheter i hela landet. Det är också möjligt att söka bidrag för utvecklingsprojekt eller regionala utbildningsinsatser. SPSM tillhandahåller ett stödmaterial: <https://www.spsm.se/stodmaterial-elevhalsa/>

Psykologer i förskola och skola (Psifos) har tagit fram en kvalitetsmodell för psykologers arbete i elevhälsan. Modellen finns även i en kortversion samt i form av en checklista över organisatoriska förutsättningar för psykologers arbete i elevhälsan: <https://www.psykologforbundet.se/Psifos/Yrkesinformation/kvalitetsmodellen/>

Övriga användbara länkar

Riktlinjer för frånvaro:

<https://www.botkyrka.se/download/18.6beb6e9315ff76778bc4b9a/1511786063494/Riktlinjer%20avseende%20skolfr%C3%A5nvaro%20i%20Botkyrka%20kommuns%20grundskolor.pdf>

Team skolnärvaro:

<https://www.botkyrka.se/omsorg--stod/for-vuxna/familj-och-foraldrar/team-skolnarvaro.html>

Litteratur

Milerad, Josef och Lindgren, Carl (2017). *Evidensbaserad elevhälsa*. Studentlitteratur AB: Lund.